

การจัดฉากเบื้องต้น(BASIC STAGECRAFT)

การจัดฉากเบื้องต้น (Basic Stagecraft) จัดทำขึ้นเพื่อใช้ประกอบการสอน รายวิชางานด้านฉาก และเวที : STAGECRAFT : 2208-246 โดยมีเนื้อหาตามหลักสูตรการเรียนการสอนของภาควิชาศิลปการละคร คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ใช้ควบคู่กับหนังสืองานฉากละคร 1 และ งานฉากละคร 2 ของสำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งมีเนื้อหาสอดคล้องและครอบคลุมบทต่างๆ อย่างละเอียด เนื้อหาสาระของตำราเรียนเล่มนี้ได้ประมวลให้มีความกระชับ ตรงตามจุดมุ่งหมายและประเด็นที่ต้องการให้นักศึกษาเรียนรู้ ประกอบด้วยประมวลการสอนและแบบฝึกหัดประกอบท้ายบททุกบท จุดมุ่งหมายสำคัญก็เพื่อให้นักศึกษาเรียนรู้เนื้อหาต่างๆ ตามประมวลการสอนพอสังเขป และบรรยายประกอบตามคู่มือการสอน แล้วทำแบบฝึกหัดท้ายบทเรียนอย่างสม่ำเสมอ เนื้อหาสำคัญเป็นพื้นฐานเกี่ยวกับการสร้างฉากและเครื่องประกอบฉากเพื่อการแสดงบนเวที กล่าวถึงหน้าที่ของฉากและความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยในงานด้านฉาก และเวที เช่น อุปกรณ์สร้างฉากชนิดต่างๆ วิธีการสร้างฉาก เครื่องประกอบฉากการแสดงและเวที และส่วนประกอบอื่นๆ กล่าวถึงฉากในรูปแบบและสไตล์ต่างๆ รวมถึงรูปแบบเวทีและโรงละครหลากหลายชนิด เครื่องมือช่างไม้ที่ใช้ในการสร้างฉาก ควบคู่กับวัสดุชนิดต่างๆ ที่หลากหลาย

กฤศรา (ซูโรมาน) วริศราภุริชา

สำเร็จการศึกษา อ.บ. (ศิลปการละคร) จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และได้รับทุนฟูลไบรท์ทำการศึกษาในระดับปริญญาโทสายงานด้านการออกแบบฉาก การสร้างฉาก และการจัดแสงสำหรับเวทีจาก Northern Illinois University สหรัฐอเมริกา ปี พ.ศ. 2529 มีผลงานด้านการออกแบบฉาก การสร้างฉาก การจัดแสง และประกอบงานด้านเทคนิคสำหรับการแสดง และเป็นที่ปรึกษาโครงการต่างๆ ให้ประจักษ์แก่สายตาผู้ชมอย่างต่อเนื่องเสมอมาตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2521 จนถึงปัจจุบัน เช่น โครงการสยามนิรมิตในฐานะผู้ร่างแนวการนำเสนอ กำหนดรูปแบบลักษณะโรงละครที่มีขนาดใหญ่ระดับโลกที่ได้รับการยกย่องและบันทึกโดยกินเนสบุค ออฟเวิลด์เรคคอร์ด ว่าเป็นโรงละครที่มีรอบเวทีสูงที่สุดในโลก ต้นแบบโรงละคร The Black Box แห่งมหาวิทยาลัยกรุงเทพ และโรงละครศูนย์ศิลปการละครสดใส พันธุมโกมล ภาควิชาศิลปการละคร คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และเป็นอาจารย์พิเศษสอนสายงานวิชางานด้านฉากและเวที และงานด้านเทคนิคเพื่อการแสดงในสถาบันการศึกษาต่างๆ เป็นที่ปรึกษาและผู้เขียนประจำนิตยสารวิชาการ Total Sound คอลัมน์ การจัดฉากและแสงเพื่อการแสดง และ ศัพท์เทคนิคด้านฉาก แสง และเทคนิคพิเศษต่างๆ เป็นผู้แต่งตำรา งานฉากละคร 1 2 และ 3 การออกแบบฉาก และการจัดแสงสำหรับเวที ปัจจุบันผู้ทรงคุณวุฒิสังกัดภาควิชาศิลปการละคร คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ รองศาสตราจารย์ประจำหลักสูตรศิลปการแสดง ภาควิชาศิลปการแสดง คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

ผู้ไดสนใจหนังสือวิชาการของคณาจารย์และนิสิตบัณฑิตศึกษา
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โปรดติดต่อ

โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ถนนพญาไท เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ ๑๐๓๓๐

โทรศัพท์ ๐๒-๒๑๔-๔๔๔๔ โทรสาร ๐๒-๒๑๔-๔๔๔๔

หรือ

ศูนย์หนังสือแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ถนนพญาไท เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ ๑๐๓๓๐

โทรศัพท์ ๐๒-๒๑๔-๗๐๐๐ โทรสาร ๐๒-๒๕๕-๔๔๔๐

การจัดฉากเบื้องต้น
ISBN 978-616-551-780-5

9 786165 517805

ราคา 180 บาท

กฤศรา (ซูโรมาน) วริศราภุริชา

โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ลำดับที่ 153

การจัดฉากเบื้องต้น BASIC STAGECRAFT

ฉบับปรับปรุง 2017

รองศาสตราจารย์ กฤศรา (ซูโรมาน) วริศราภุริชา

ภาควิชาศิลปการละคร คณะอักษรศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ลำดับที่ 153
ฉบับปรับปรุง 2017

การจัดฉากเบื้องต้น

BASIC STAGECRAFT

ใช้ประกอบการสอนรายวิชา

งานด้านฉากและเวที : STAGECRAFT : 2208246

งานสร้างละคร 1 : THEATRE PRODUCTION I : PFA 001

การสร้างฉาก : STAGECRAFT : PAC221

และวิชาอื่นๆ ที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน

เรียบเรียง โดย

รองศาสตราจารย์ กฤษรา วริศราภุริชา

ภาควิชาศิลปะการแสดง คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

ภาควิชาศิลปะการละคร คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

มกราคม 2560

กฤษฎา (ชูไธรมาน) วริศราภริษา
การจัดจากเบื้องต้น
BASIC STAGECRAFT
กรุงเทพฯ โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2560

199 หน้า
ISBN 987-616-551-780-5

ลิขสิทธิ์ของ โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รองชนะเลิศฝ่ายวิจัย ผศ. ดร. พรรณี ชีวินศิริวัฒน์
โทร (02) 218-4888

พิมพ์ครั้งที่ 1 จำนวน 500 เล่ม กุมภาพันธ์ 2557
พิมพ์ครั้งที่ 2 จำนวน 500 เล่ม กุมภาพันธ์ 2560

คำนำ

ตำรา การจัดฉากเบื้องต้น (STAGECRAFT) ฉบับปรับปรุง 2560 นี้ ได้เรียบเรียงขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการเรียนการสอนรายวิชา งานด้านฉากและเวที / การสร้างละคร 1 / การสร้างฉาก : STAGECRAFT : 2208-246 / PFA001 / PAC221 ตามหลักสูตรการเรียนการสอนที่เป็นต้นตำหรับในภาควิชาศิลปการละคร คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ภาควิชาศิลปการแสดง คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, ภาควิชาสื่อสารการแสดง วิทยาลัยนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต และในสถาบันการศึกษาอื่น ๆ ที่ใช้หลักสูตรการเรียนการสอนในลักษณะเดียวกัน รวมถึงรายวิชาที่สอดคล้อง เช่น การสร้างละคร (Theatre Production) เป็นต้น โดยได้แทรกแบบตัวอย่างประมวลรายวิชา ประมวลการเรียนการสอน รายการตำรา และเอกสารอ้างอิงที่นิสิตนักศึกษาสามารถตรวจสอบและค้นคว้าหาข้อมูลเพิ่มเติมได้นอกจากนี้ ตอนท้ายของแต่ละบทเรียนจะมีภาพประกอบบท คำถามท้ายบทเพื่อทดสอบความรู้ในเรื่องนั้น ๆ และแบบฝึกหัดภาคปฏิบัติที่จำเป็นแก่ทักษะของนิสิตนักศึกษาในรายวิชาดังกล่าว

เนื้อหาสาระของตำราเล่มนี้มีจุดมุ่งหมายที่ต้องการให้นิสิตนักศึกษาได้เรียนรู้พื้นฐานวิธีการสร้างฉาก เครื่องประกอบฉากการแสดงและเวที และส่วนประกอบอื่น ๆ กล่าวถึงฉากในรูปแบบฟอร์มและสไตล์ต่าง ๆ รวมถึงรูปแบบเวทีและโรงละครหลากหลายชนิด เครื่องมือช่างไม้ที่ใช้ในการสร้างฉากพร้อมกับวัสดุชนิดต่าง ๆ แบบย่อและกระชับ โดยสามารถใช้ควบคู่ไปกับหนังสืองานฉากละคร 1, 2 และ 3 ของสำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ควบกับสื่อการสอนแผ่นใสและแผ่นทึบจำนวนมากในแต่ละบท โดยผู้เขียนได้เรียบเรียงขึ้นให้สอดคล้องกันอย่างดีเนื่องจากเนื้อหาทั้งหมดเป็นพื้นฐานงานด้านฉากและเวทีที่ใช้งานมานานแต่ดั้งเดิมและยังคงใช้งานกันอยู่ทั่วไปจนถึงปัจจุบัน ประกอบกับเทคนิคแนวใหม่ได้รับการพัฒนาขึ้นอย่างหลากหลาย การแก้ไขปรับปรุงเนื้อหาในแต่ละบทในขนาดควรกระทำอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ และอย่างกว้างขวาง เพื่อให้เนื้อหาทันสมัยอยู่ตลอดไป

ด้วยความปรารถนาสูงสุดที่จะให้รายวิชา งานด้านฉากและเวที หรือวิชาการสร้างฉากในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ในประเทศไทย มีพื้นฐานบนมาตรฐานเดียวกันเฉกเช่นเดียวกับของต่างประเทศที่เป็นต้นตำหรับ จึงคาดหวังว่าการจัดทำตำราการสอนนี้จะยังประโยชน์ให้แก่นิสิตนักศึกษาในรายวิชาดังกล่าวหรือในรายวิชาที่เกี่ยวข้องในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ทั่วประเทศอย่างกว้างขวางต่อไป

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	I
สารบัญ	II
รายละเอียดรายวิชา	III
ประมวลรายวิชา	IV-VII
ประมวลการสอนและคำสั่งงานตลอดภาคการศึกษา	VIII-XIII
เนื้อหาตามลำดับบท	
บทที่ 1 การสร้างฉากชั้นพื้นฐาน	1 - 14
บทที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับฉากละครเวที	15 - 39
บทที่ 3 เครื่องประกอบฉากการแสดงและเวที	40 - 45
บทที่ 4 เครื่องมือและอุปกรณ์พื้นฐานที่ใช้ในการสร้างฉาก	46 - 61
บทที่ 5 การถอดแบบ: การอ่านงานออกแบบ: สัญลักษณ์และเครื่องหมาย ต่าง ๆ	62- 82
บทที่ 6 วัสดุชั้นพื้นฐานที่ใช้ในการสร้างฉาก	83- 94
บทที่ 7 การทาสีฉาก	95-107
บทที่ 8 การติดตั้งฉาก การเคลื่อนย้ายฉาก และการเปลี่ยนฉาก	108-128
บทที่ 9 หลักการไฟฟ้าเบื้องต้นที่ควรทราบ	129-144
บทที่ 10 เทคนิคพิเศษชั้นพื้นฐานแบบต่างๆ	145-150
บทที่ 11 โรงละครแบบต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางในการติดตั้งฉาก	151-162
บทที่ 12 โรงละครแบบโพรซีเนียม	163-172
บทที่ 13 การผลิตละคร : ความสัมพันธ์ของหน่วยงานต่างๆในการผลิตละคร	173-179
บทที่ 14 หน้าที่ของฝ่ายงานต่างๆ : การดำเนินงานและความรับผิดชอบ	180-188
บรรณานุกรมและเอกสารอ้างอิง	189-192
ดัชนี	193-199

รายละเอียดรายวิชา 2208-246/PFA001/PAC221

STAGECRAFT / THEATRE PRODUCTION 1

2208-246	งานด้านฉากและเวที	3(2-2-5)
PFA100	การสร้างละคร 1	3(0-6-10)
PAC221	การสร้างฉาก	2(1-2-4)

STAGECRAFT

เนื้อหาวิชา

ทฤษฎีของงานด้านฉากและเวที การปฏิบัติงานสร้างฉาก ได้แก่ การใช้เครื่องมือและวัสดุ การทาสีฉาก การติดตั้ง การเปลี่ยนฉาก การรื้อถอนและการเก็บรักษาอย่างเป็นระบบ การสร้างและจัดหาเครื่องประกอบฉาก การปฏิบัติงานเบื้องหลังฉาก

Theory of stagecraft; practice in set construction: application of tools and materials, painting, setting-up, shifting, striking and good maintenance ; construction and acquisition of stage properties; back-stage practice.

ภาคการศึกษาที่เปิดสอน

คณะวิชาที่จะให้บริการ

ลักษณะของการจัดการเรียนการสอน :

ห้องเรียนสำหรับการเรียนการสอน

ภาคต้นปีการศึกษา 2559/60-61 :

เวลาเรียนภาคต้นปีการศึกษา 2559/60-61

ภาคต้นของทุกปีการศึกษา

คณะต่าง ๆ ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
มหาวิทยาลัยกรุงเทพ และ มหาวิทยาลัยรังสิต

จัดเรียนในห้องเรียนขนาดใหญ่ 20-50 คน

สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ครั้งละ 2-4 ชั่วโมง และ

ฝึกงานภายใน Scene shop สัปดาห์ละ

5-8 ชั่วโมง ตามแต่เวลาว่างของนิสิตนักศึกษา

อาคาร จักรีสรินทร์ ห้อง 501/17 และห้อง 617

Black Box theatre / Empty space theatre

วันจันทร์เวลา 16.00-20.00 นาฬิกา

วันพฤหัสบดี เวลา 16.00-20.00 นาฬิกา

(อาจมีการเปลี่ยนแปลง)

ประมวลรายวิชา (Course Syllabus)

1. รหัสวิชา 2208-246/PFA001/PAC221
2. จำนวนหน่วยกิต (Course Credit) 3(2-2-5)/3(0-6-10)/2(1-2-4)
3. ชื่อรายวิชา (Course Title) งานด้านฉากและเวที/การสร้างละคร 1/การสร้างฉาก
STAGECRAFT/THEATRE PRODUCTION 1
4. คณะ/ภาควิชา ภาควิชาศิลปการละคร คณะอักษรศาสตร์ จุฬาฯ
ภาควิชาศิลปะการแสดง คณะนิเทศศาสตร์ ม.กรุงเทพ
สาขาวิชาสื่อสารการแสดง วิทยาลัยรังสิต ม. รังสิต
คณะต่าง ๆ ในจุฬาฯ/ ม.กรุงเทพ/ ม.รังสิต
5. ภาควิชาการศึกษา ภาควิชาของทุกปีการศึกษา
6. ปีการศึกษา 2560-2561
7. ชื่อผู้สอน รองศาสตราจารย์กฤษรา วัชรานุริชา
8. เงื่อนไขรายวิชา
วิชาที่ต้องเรียนมาก่อน ไม่มี
9. สถานภาพของรายวิชา วิชาบังคับ
10. ชื่อหลักสูตร ภาควิชาศิลปการละคร คณะอักษรศาสตร์ จุฬาฯ
ภาควิชาศิลปะการแสดง คณะนิเทศศาสตร์ ม. กรุงเทพ
สาขาวิชาสื่อสารการแสดง วิทยาลัยรังสิต ม.รังสิต
11. วิชาระดับ ปริญญาตรี
12. จำนวนชั่วโมงที่สอน/สัปดาห์ ทฤษฎี 2-4 ชั่วโมง และปฏิบัติ 5-8 ชั่วโมง
13. เนื้อหารายวิชา (Course Description)
ทฤษฎีของงานด้านฉากและเวที การปฏิบัติงานสร้างฉาก ได้แก่ การใช้เครื่องมือและวัสดุ การทาสีฉาก การติดตั้ง การเปลี่ยนฉาก การรื้อถอน และการเก็บรักษาอย่างเป็นระบบ การสร้างและจัดหาเครื่องประกอบฉาก การปฏิบัติงานเบื้องหลังฉาก
Theory of stagecraft; practice in set construction: application of tools and materials, painting, setting-up, shifting, striking and good maintenance;

construction and acquisition of stage properties; back-stage practice.

14. ประมวลการเรียนรู้รายวิชา

14.1 วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม (behavioral objectives) นักศึกษาสามารถ

- มีความรอบรู้เกี่ยวกับการทำงานเบื้องหลังฉากเป็นอย่างดีทุกขั้นตอน
- มีทักษะในการสร้างฉากและสามารถแก้ปัญหาการสร้างทุกรูปแบบ
- สามารถร่วมกันทำงานเป็นกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- มีพื้นฐานทางด้านเทคนิคอย่างดีเพื่อประกอบงานอย่างมีประสิทธิภาพ
- ทราบบทบาทและหน้าที่ของงานด้านฉากและเวทีอย่างกว้างขวาง
- วิจารณ์งานด้านฉากและเวทีโดยใช้ศัพท์เทคนิคที่ถูกต้องได้มาตรฐาน
- สามารถจัดแสงและประกอบงานด้านเทคนิคบางประการได้

14.2 เนื้อหารายวิชาโดยละเอียด

รายวิชานี้มีเนื้อหาแบ่งออกเป็น 2 ส่วน

ส่วนที่หนึ่ง เป็นทฤษฎี ที่เน้นเรื่อง

- วิธีการสร้างฉากขึ้นพื้นฐาน
- การใช้วัสดุขึ้นพื้นฐานเพื่อการสร้างโครงสร้างฉาก
- สไตล์และรูปแบบโครงสร้างฉาก
- ลักษณะโรงละครชนิดต่าง ๆ ที่ใช้กันอยู่ทั่วไป
- รูปแบบและโครงสร้างของโรงละครแบบโพธิ์เนียม
- สัญลักษณ์ที่ใช้ในการออกแบบฉากที่ผู้สร้างฉากจำเป็นต้องอ่านออก และเข้าใจความหมายได้โดยง่าย
- หลักการไฟฟ้าเบื้องต้นและการจัดแสงสำหรับเวทีและทีวี
- เครื่องมือที่ใช้ในการสร้างฉาก
- อุปกรณ์แสงที่ควรรู้บางชนิด
- การติดตั้งฉากและการเปลี่ยนฉากอย่างง่าย ๆ
- หน้าที่รับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่าง ๆ ในระหว่างที่มีการแสดง
- เครื่องประกอบฉากการแสดงและเวที
- การทำเทคนิคพิเศษต่าง ๆ อย่างง่าย ๆ

ส่วนที่ 2 เป็นงานด้านปฏิบัติ เน้นการนำทฤษฎีมาใช้ในการปฏิบัติอย่างได้ผล โดยมีวิธีการดำเนินงานภาคปฏิบัติตลอดภาคการศึกษา และเมื่อสิ้นภาคการศึกษา จัดให้มีการประกอบงานในโรงละครอย่างครบองค์ประกอบในการผลิต

14.3 วิธีจัดการเรียนการสอน

- บรรยาย
- การอ่านหนังสือแบบเรียน/บทความ/ข้อเขียนต่าง ๆ
- ปฏิบัติการกลุ่มย่อย ฝึกงานใน scene shop/ black box theatre
- การศึกษาและฝึกงานนอกสถานที่
- วิเคราะห์แบบและปัญหาในการสร้าง
- การอภิปรายเป็นครั้งคราว
- ทำรายงานตามหัวข้อที่กำหนด
- ส่งงานตามคำสั่งทุกสัปดาห์

14.4 สื่อการสอน

- แผ่นทึบและแผ่นใส
- แผ่นสไลด์ และหรือ ภาพฉาย และ ภาพเคลื่อนไหว
- อุปกรณ์เครื่องมือช่างไม้และวัสดุการศึกษาชนิดต่างๆ
- ตัวอย่างอุปกรณ์ไฟฟ้าแบบต่าง ๆ
- วัสดุชนิดต่าง ๆ

14.5 การวัดผลการเรียน

- การเข้าห้องเรียนอย่างสม่ำเสมอ	= 10 %
- คะแนนเก็บจากรายงานและการปฏิบัติ/ฝึกงาน	= 30 %
- คะแนนเก็บจากการประกอบงาน Final	= 30 %
- คะแนนสอบภาคปฏิบัติปลายภาค	= 30 %
<u>รวม</u>	<u>= 100 %</u>

15. รายชื่อหนังสืออ่านประกอบ

หนังสือบังคับ

กฤษรา วัชรภาวริชา งานฉากละคร 1. พิมพ์ครั้งที่ 5 กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์